

ZAMONAVIY TASVIRIY-PEDAGOGIK TA'LIMDA AN'ANA VA INNOVATSIYALAR: IZLANISHLAR VA YECHIMLAR

**xalqaro ilmiy-nazariy anjuman
MATERIALLARI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

**ZAMONAVIY TASVIRIY-PEDAGOGIK TA'LIMDA
AN'ANA VA INNOVATSIYALAR: IZLANISHLAR VA
YECHIMLAR**

xalqaro ilmiy-nazariy anjuman materiallari

Buxoro – 2025

MASHQLAR ORQALI KOMMUNIKATIVLIK QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH	223
Asadova Zarina Axmadovna. MASOFAVIY TA'LIMDA TALABALARNING MUSTAQIL O'RGANISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	224
Sadullayeva Zarnigor To'liqjonovna. ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA O'Z-O'ZINI TARBIYALASHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK OMILLARI	227
Ozodova Madina Hamza qizi. O'QUVCHILARNING MULOQOT KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHDA IJODIY TAFAKKURNING O'RNI	230
Nuraliyeva Kamola Isaqali qizi. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI JAMOA ORQALI LIDERLIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.....	235
Olloqova O'g'iljon Mamanazarovna. ONA TILI TA'LIMIDA O'QUVCHILARNING PRAGMATIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-METODIK ASOSLARI	237
R.X.Jumayev. TALABALAR MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISH BO'YICHA NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI.....	241
Sulaymonova Muhiba Boltayevna. TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	243
Nutfulloyeva Zarnigor Sa'dullo qizi. 16–17 ASRLARDA MUDARRIS TAYYORLASH TIZIMINING DEONTOLOGIK YONDASHUV ASOSIDAGI ILMIY-AXLOQIY TAMOIYILLARI.....	245
Nuritdinova Marjona Isog'ali qizi. IJODIY YONDASHUVLAR ASOSIDA TALABALARDA ANALITIK FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH	248
Djurayeva Salomat Nabiyevena. BOSHLANG'ICH SINIFDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	249
G.X.Shodiyeva, M.R.Ravshanova. INNOVATION-INTEGRATION TA'LIM JARAYONINI XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH	254
Otanazarova Mohira Xamidbekovna. BOSHLANG'ICH TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIGA IXTISOSLIK FANLARINI O'QITISH ORQALI KASBIY SIFATLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	256
Azimova Kamola Karimovna. JADID MA'RIFATPARVARLARINING G'OYALARINI O'QITISHDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	261
Akmalova Mehrangiz Azmiddin qizi, Himoyeva Sarvarbegim Jamilovna. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI IJODIY QOBILIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI	263
Ibrohimova Mohichehra Furqat qizi. BOSHLANG'ICH SINFLARDA MANTIQUIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	265
Farxodova Dilnoza Qudrat qizi. TALABALARDA 4K TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA O'RGATISH.....	267
Hamidova Laylo Kamildjonovna. TA'LIM JARAYONIDA "FLIPPED LEARNING" TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	269
Nurumbekova Yarkinay Anarmatovna. KOUCHINGDA QO'LLANILADIGAN ENG SMARALI M MODELLAR TAHLILI	271
Садуллоева Махфуза Гайбуллоевна. МНОГООБРАЗИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СРЕД В СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИКЕ.....	276
Садуллоева Махфуза Гайбуллоевна, Усякина Дарья Игоревна. ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА С СЕМЬЯМИ ВОСПИТАННИКОВ	279
Ismatova Halovat Baxtiyorovna. DESTRUKTIV XULQ: SABABLARI, OQIBATLARI VA OLDINI OLISH YO'LLARI	282
Tog'ayeva Umida Shavqi qizi. BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING TANQIDIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	286

Афзалликлари: Talabaniy individual salohiyati to'liq ochiladi. Mustaqil ishlar orqali talabalar o'z-o'zini rivojlantirishga o'rgatiladi. Ta'lim jarayoni yanada insonparvar va shaxsiy ehtiyojlarga mos bo'ladi. Talabaniy o'ziga bo'lgan ishonchi va o'zini anglash darajasi oshadi.

Kamchiliklari: Ta'lim jarayoni individualizatsiya qilish ko'r vaqt va resurs talab etadi. O'qituvchi uchun muakkaab pedagogik tayyorgarlik va ko'nikmalarni talab qiladi. Ba'zi hollarda talabaniy o'z-o'zini boshqarish darajasi past bo'lishi mumkin, bu esa qo'shimcha yordam va nazoratni talab qiladi.

Xulosa shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv zamonaviy ta'lim tizimining markazida turadi va talabaniy mustaqil ishlarini tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv talabaniy o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, ta'lim jarayoni yanada samarali, qiziqarli va maqsadga muvofiq qiladi. Shaxsiga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash orqali oliy ta'lim muassasalari o'quv jarayonini yanada insoniyashitirib, talabalar salohiyatini to'liq ochish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдурахмонов, М. М. (2010). Ожучиларнинг мустакил ишлашини ташикил этиши. Тошкент: Фан ва техника.
2. Коменский, Я. А. (2004). Великая педагогика. Москва: Наука.
3. Ушинский, К. Д. (2000). Человеческое воспитание. Москва: Педагогика.
4. Лихачёв, В. М. (2012). Теория и практика самостоятельной работы студентов. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ.
5. Савельева, И. Г. (2018). Методика организации самостоятельной работы студентов в вузе. Москва: Академия.

TA'LIMDA RAQAMLI TECHNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Sulaymonova Muhiba Volatuevna,

Buxoro davlat universiteti Tasviriya va amaliy san'at kafedrasida o'qituvchisi

Аннотация: Maqolada raqamlashtirishning ta'lim sifatiga ta'sirini ko'rib chiqishga alohida e'tibor qaratilgan, ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish misollari ochib berilgan. Maqolada raqamli texnologiyalar ning asosiy tushunchalari, ularning zamonaviy dunyoga ta'siri va misollar ko'rsatiladi. Raqamli texnologiyalar, ma'lumotlar va kommunikatsiya texnologiyalari, tizimlar va algoritmlar, internet, ishlab chiqarish va avtomatlashtirish, yashash muhiti va tibbiyot sohasida keng qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, ta'lim, kompyuter texnologiyalar, zamonaviy texnologiya, informatika, innovatsion rivojlanish

Bugungi kunda ta'lim jarayonlarini raqamlashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda, chunki raqamli texnologiyalardan foydalanish o'qitishning pedagogik usullarini yanada rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ular dunyoda keng tarqalmoqda, chunki jamiyatimiz yangilangan axborotni talab etadi. Jamiyat hayotining deyarli barcha sohalarida raqamli texnologiyalardan foydalaniladi. Ushbu jarayonning markaziy qismi ta'limni raqamlashtirishdir.

Kompyuter texnologiyalari inson faoliyatining barcha sohalariga kirib keldi va kirib kelmogda. Elektron hisoblashdan foydalanmaydigan hech bir sohani tasavvur qilib bo'lmaydi. Ta'lim sohasi ham bundan mustasno emas va raqamlashtirish jarayoni bosqichma bosqich amalga oshirilib bormoqda. Bundan tashqari, kompyuterlar qo'shimcha o'qitish vositasi sifatida emas, balki uning samaradorligini sezilarli darajada oshirish uchun mo'ljallangan yaxlit o'quv jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi. Ammo bunday zamonaviy texnologiyalardan har doim ham ta'lim masalalarini hal qilish uchun to'liq foydalanilmaydi.

Buning sababi shundaki, axborot texnologiyalari hali maktabda o'zining munosib qo'llanilishini toptagan. Maktablarda raqamli texnologiyalarining barcha imkoniyatlari amalga oshirilmagan. Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jamiyatning innovatsion rivojlanishi imkoniyatlarini kengaytiradi. U ta'limni rivojlantirishning yangi konseptual yondashuvlarini amalga oshirishga asoslanadi.

Endi yangi ta'lim standartlari ma'lum kompetentsiyalarni va universal ta'lim faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan eng yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishga asoslangan talabalarni o'qitishning tizimli-faoliyatli yondashuvini joriy etishga imkon beradi. Raqamli texnologiyalardan foydalanishni amaliyotga joriy etish modernizatsiyaning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu nafaqat tayyorgarlik darajasini oshirish, balki axborot kompetensiyalarini rivojlantirish va shaxsning intellektual salohiyatini ochish imkonini beradi.

O'qitish jarayonida o'quvchi-talabalarga shaxs sifatida qaralishi, turli pedagogik texnologiyalar hamda zamonaviy metodlarni qullanilishi ularni mustaqil, erkin fikrlashga, izlanishga, har bir masalaga ijodiy yondoshish, mas'uliyatni sezish, ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish, tahlil qilish, ilmiy adabiyotlardan unumli foydalanishga, eng asosiysi, o'qishga, fanga pedagoga va o'zi tanlangan kasbiga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirmoqda. Bunday natijaga erishish amaliyotda o'quv jarayonida innovasion va axborot texnologiyalarni qo'llashni taqozo etadi.

Raqamli texnologiyalari va ma'lumotlar texnik manbalaridan foydalanuvchilarga qo'yiladigan talablarga tegishli ma'lumotlar, ma'lumotlar va bilimlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash berish usullari o'z ichiga oladi. Raqamli texnologiyaning uchta tarkibiy komponenti mavjud: texnik ishlab chiqarish majmui; ta'minot; tashkiliy va uslubiy yordam tizimlari. Aloqa vositalari va axborot vositalari yordamida axborot texnologiyalari odamlarga nafaqat hozirgi zamon, balki o'tmish voqealaridan ham xabardor bo'lish imkoniyatini beradi. Raqamli texnologiyalar quyidagi ko'rinishlarni namoyan etadi. Analog texnologiyalar axborotni uzluksiz tasodifiy o'zgaruvchi ko'rinishida ifodalaydi; Raqamli axborot texnologiyalari axborotni ikkilik arifmetika shaklida aks ettirishning diskret usulidan foydalanadi.

Shunday qilib, axborot texnologiyalari va informatika bir-biri bilan chambarchas bog'liq. Informatika - bu ularni avtomatlashtirish, yaratish va ishlatish usullari, vositalari va texnologiyalari haqidagi fan. Informatika o'quv predmeti sifatida o'quvchilarning tafakkurini shakllantiradigan mazmunni qamrab oladi. Masalan, bular "tushunchalar", "axborotni strukturalash", "mulohaza yuritish" va hokazo mavzulardir. Demak, informatika o'quv predmeti sifatida o'quvchilarda axborot bilan ishlash, fikrlash usullarini shakllantirishga mo'ljallangan. Informatika darslarida dunyoni tizimli idrok etish rivojlanadi, turli xil tabiiy va ijtimoiy hodisalarning yagona axborot aloqalarini o'zlashtirish, tizimli tafakkur rivojlanadi, uning darajasi asosan ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash va asosli qarorlar qabul qilish qobiliyati bilan belgilanadi. Bu maktab o'quvchilari qo'shimcha imkoniyatlarga ega bo'ladilar, o'qituvchilar esa o'qitishning yangi uslub va vositalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Informatika fanini o'qitish tajribasi shuni ko'rsatadiki, ko'pincha informatika o'qituvchilari o'z fanining boy zaxirasini anglamaydilar va informatika fanini o'rganish jarayonida o'quvchilarning aqliy funktsiyalarini rivojlantirishda ishtirok etishni maqsad qilib qo'ymaydilar. Har bir maktab mavzusida raqamli texnologiyalar grafik, audio va video fayllarni namoyish qilish imkoniyatini berib, katta yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, ob'ekt modellarini har tomonlama o'rganishingiz va har qanday hodisani simulyatsiya qilishingiz mumkin bo'lgan juda ko'p turli xil dasturlar mavjud. yoki jarayon, har qanday murakkab hisobkitoblarni amalga oshirish va batafsil tahlillarni taqdim eting. Bularning barchasi vaqtni sezilarli darajada tejashga imkon beradi, bu ko'pincha etarli emas, bu sizga haqiqiy hayotda ko'pincha qiyin yoki umuman imkonsiz bo'lgan narsani qilish imkonini beradi.

Zamonaviy ta'lim tizimlarida eng keng tarqalgan ko'p funktsiyali ofis ilovalari va IT vositalari: elektron jadvallar;

- matn muharrirlari; taqdimot tayyorlash dasturlari;

- tashkilotchilar; ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari; -

- grafik paketlar. O'quv jarayonida IT dan foydalanish quyidagilarga yordam beradi:

- alabalarining bilim faolligini oshirish;

- murakkab jarayon va hodisalarni modellashtirish va vizuallashtirishni ko'rib chiqish;

ayrim fanlarni o'rganishga qiziqish bildirish;

Izlayotgan ma'lumotni topish uchun Internetdan foydalaning.

IT dan foydalanishning afzalliklari: dars davomida audio va video ma'lumotlardan foydalanish; mavzuni grafik axborotlar yordamida o'zlashtirish

har xil tayyorgarlik darajasidagi talabalarga tabaqalashtirilgan yondashuvdan foydalanish imkoniyati;

o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi eng tezkor aloqa imkoniyati. Raqamli texnologiyalarining bizga beradigan barcha afzalliklari, shubhasiz, o'quv jarayonini osonlashtiradi.

Hozirgi kunda eng keng tarqalgan usul masofaviy ta'limdir. Ushbu ta'lim shaklining ratsionalligi haqidagi g'oya va fikr juda boshqacha va ko'pincha butunlay diametrikdir. Buning sababi shundaki, yaqin vaqtgacha mustaqil ta'lim uchun materiallarning kamida kichik qismi berilgan deyarli har qanday o'qitish usuli masofaviy ta'lim hisoblanardi. Masofaviy ta'lim tobora yopiq ta'lim tizimi bilan bog'liq. Unda axborotni taqdim etishning asosiy aloqa vositasi Internet hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Raqamli texnologiyalar ta'limga sezilarli ta'sir ko'rsatib, talabalar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar va vositalarni taqdim etadi. Sifatli va samarali ta'lim berishda ushbu texnologiyalarning ijobiy va salbiy tomonlarini hisobga olgan holda to'g'ri foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi va mulohazalar. Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari aniq bo'lsada, hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar va mulohazalar ham mavjud. Bular raqamli tenglik, ma'lumotlar maxfiyligi, onlayn xavfsizligi va o'qituvchilarning raqamli texnologiyalarni o'qitish amaliyotiga samarali integratsiya qilishlari uchun doimiy kasbiy rivojlanish zarurati bilan bog'liq masalalarni o'z ichiga oladi. Ta'limdagi raqamli texnologiyalarning afzalliklari barcha o'quvchilar va o'qituvchilar uchun ochiq bo'lishini hamda texnologiyalardan axloqiy va mas'uliyatli foydalanish ustuvorligini ta'minlash uchun ushbu muammolarni hal qilish juda muhimdir.

Foydalagan adabiyotlar ro'yhati:

1. Khalikova U.M. (2020). Information and communication technology (ICT) in preschool education. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. 10:4, pp. 877- 885.
2. Холикова У.М. (2020). Эмоционально-методические системы обучения математическим концепциям в дошкольном образовании на основе информационных технологий. *Academy*. 56:5, С. 65-67.
3. Boboeva M.N., Rasulov T.H. (2020). The method of using problematic equation in teaching theory of matrix to students. *Academy*. 55:4, pp. 68-71

16–17 ASRLARDA MUDARRIS TAYYORLASH TIZIMINING DEONTOLOGIK YONDASHUV ASOSIDAGI ILMIY-AXLOQIY TAMOYILLARI

Nutfulloyeva Zarnigor Sa'dullo qizi,

Buxoro davlat pedagogika instituti 70110101-Pedagogika nazariyasi va tarixi (faoliyat turi bo'yicha) yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada 16–17-asrlarda o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida deontologik yondashuvning ahamiyati, uning tarixiy ildizlari va zamonaviy ta'lim tizimiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Deontologiya – axloqiy burchlar, kasbiy etik mezonlar bilan bog'liq konsepsiya sifatida o'qituvchilarning kasbiy shakllanishida qanday rol o'ynagani tarixiy manbalar asosida yoritiladi. Maqolada zamonaviy adabiyotlar va ilg'or tadqiqotlar asosida bu yondashuvning ta'limdagi ahamiyati ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: deontologik yondashuv, mudarris tayyorlash, 16–17-asrlar, kasbiy etika, axloqiy fazilatlar, ustoz-shogird tizimi, tarixiy tajriba, zamonaviy ta'lim, o'qituvchi shaxsiyati, kasbiy burch

Annotation: This article analyzes the significance of the deontological approach in the training of teachers during the 16th–17th centuries, its historical roots, and influence on modern educational systems. Deontology, as a concept related to moral obligations and professional ethical standards, is examined in terms of its role in teacher training. The article explores historical sources and modern literature to highlight the value of this approach in education.

Keywords: deontological approach, teacher training, 16th–17th centuries, professional ethics, moral qualities, mentor-apprentice system, historical experience, modern education, teacher's personality, professional duty

Kirish. Bugungi kunda ta'lim sohasida samaradorlikka erishish uchun nafaqat zamonaviy texnologiyalarga, balki o'qituvchining shaxsiy va kasbiy sifatlariga ham katta e'tibor qaratilmoqda.